

Р. П. Андрушко, канд. екон. наук, доцент,
О. В. Лиса, канд. техн. наук, доцент,
Львівський національний аграрний університет,
Г. М. Кріп, канд. екон. наук, доцент,
Львівський ДУВС

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ В УМОВАХ ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Automation of record-keeping and other administrative functions of enterprise, from one side, and automation of audit, from other, in a root change the leadthrough of audit on a concrete economic object. The features of leadthrough of audit are in-process reflected, in particular to the audit of account receivable, with the use of computer technologies.

Для ефективної роботи будь-якого підприємства важливим є принцип побудови інформаційної системи підприємства з автоматизованою обробкою інформації. До методики обліку, аудиту та аналізу економічної інформації за умов автоматизації висуваються такі вимоги: системність, комплексність, оперативність, точність, прогресивність, динамічність. Обліково-аналітичний процес з використанням ПЕОМ можна зобразити в такій послідовності: постановка задачі та її формалізований опис; накопичення інформації; обробка інформації; аналіз; аудит; використання результатної інформації. Водночас комп'ютерна обробка даних впливає на процес вивчення аудитором системи обліку і внутрішнього контролю підприємства, що перевіряється.

Важливе місце у забезпеченні прибутковості підприємств належить вирішенню проблем в організації управління, зокрема, управління дебіторсько-кредиторською заборгованістю. Підприємства, які реалізують продукцію (виконують роботи, надають послуги) в кредит, здійснюють це для того, щоб конкурувати на ринку і збільшувати об'єми реалізації. При встановленні термінів кредиту керівництво підприємств має брати до уваги як умови, які пропонують конкуренти, так і бажання покупців. Звичайно, що підприємства, які реалізують свою продукцію в кредит, хочуть мати таких покупців, які б оплатили свої борги. Тому більшість підприємств відпрацьовують процедури контролю для збільшення імовірності реалізації тільки тим покупцям, які можуть оплатити рахунки при настанні терміну платежу. Проте незалежно від того, наскільки досконала й ефективна система контролю платоспроможності підприємства, завжди знайдуться покупці, які

не можуть і не будуть платити. Рахунки таких покупців є сумнівними або безнадійними рахунками і відносяться до збитків чи витрат по реалізації продукції (робіт, послуг) в кредит. Підприємство розраховує реалізувати значно більше по вигідних цінах, ніж, якщо б воно не реалізовувало в кредит, збільшивши в результаті свій прибуток. Так як підприємства реалізують продукцію в кредит для того, щоб підвищити об'єми продаж, сумнівні рахунки, зв'язані з продажами, повинні враховуватися як витрати в тому періоді, коли фактично була здійснена реалізація. Тому створюють резерв на покриття сумнівних боргів [1].

Автоматизація бухгалтерського обліку та інших управлінських функцій підприємства, з одного боку, і автоматизація аудиту, з іншого, докорінно змінюють проведення аудиту на конкретному економічному об'єкті.

Для ефективної роботи комп'ютерних аудиторських систем необхідно надати цим програмам розвинуті заходи контролю під час здійснення господарських операцій. При введенні даних в інтерактивному режимі вони мають підлягати негайній перевірці. Непідтверджених даних не потрібно приймати, і на екрані терміналу повинно висвітлитися повідомлення, яке б дало можливість користувачу виправити дані й відразу ж ввести їх повторно. Аудиторські процедури, виконувані одночасно з інтерактивною обробкою, можуть включати перевірку відповідності засобів контролю за інтерактивними прикладними програмами. Наприклад, це може бути зроблено за допомогою введення тестових операцій через пристрій терміналу або за допомогою аудиторського програмного забезпечення. Аудитор може використовувати такі тести для того, щоб підтвердити своє розуміння системи або для перевірки засобів контролю, таких як паролі та інші засоби контролю доступу.

Є певні особливості систем, що працюють у реальному масштабі часу, які породжують труднощі як для споживача, так і для аудитора. Із системами, які працюють у реальному масштабі часу, пов'язані такі труднощі для контролю:

- введені дані не згруповані, тому комп'ютерна система сприймає невпорядковані дані різних видів, що вводяться;
- на комп'ютері здійснюється тільки швидка перевірка документів;
- системи, котрі працюють у реальному масштабі часу, збільшують і ускладнюють взаємозв'язок секцій системи;
- висока продуктивність систем, які працюють у реальному масштабі часу, значно збільшує швидкість обробки інформації, що ускладнює процес контролю.

Особливості інтерактивних комп'ютерних систем зумовлюють велику ефективність проведення аудитором аналізу нових інтерактивних бухгалтерських прикладних програм до, а не після початку експлуатації. Такий попередній аналіз дасть аудитору можливість перевірити додаткові функції, наприклад, детальні списки операцій або функції контролю в межах самої програми. Це також може дати аудитору достатньо часу для того, щоб розробити і випробувати аудиторські процедури до їх проведення.

Приступаючи до проведення аудиторської перевірки, аудитор насамперед має ознайомитися з організаційною формою обробки даних і рівнем автоматизації управлінських завдань, у тому числі завдань бухгалтерського обліку.

Одним із видів аудиторських процедур є аналітичні процедури. Вони полягають у виявленні, аналізі й оцінці співвідношень між фінансово-економічними показниками діяльності економічного суб'єкта, який перевіряють. Їх застосування засноване на причинно-наслідковому зв'язку між аналізованими показниками.

Проведення аналітичних процедур дає аудитору значний обсяг необхідної йому інформації і при цьому потребує набагато менше витрат, ніж проведення детального тестування.

Аналітичні процедури стосовно дебіторської заборгованості передбачають порівняння фінансової інформації:

- з порівнюваною інформацією за попередній період або періоди;
- з очікуваними результатами (з планом, бюджетом тощо);
- з аналогічною інформацією в галузі (порівняння показників із показниками аналогічних підприємств галузі);
- з інформацією, одержаною із застосуванням різних методів.

• Зокрема, резерв сумнівних боргів у нашій країні розраховується як добуток визначеної згідно з п.8 П(С)БО 10 суми дебіторської заборгованості та коефіцієнту сумнівності по кожній групі. Для визначення величини резерву передбачено два варіанти визначення величини сумнівних боргів. За першим способом вона визначається окремо по кожному сумнівному боргу в залежності від фінансового стану (платоспроможності) боржника та оцінки імовірності погашення боргу повністю чи частково. Це метод умовного визначення резерву сумнівних боргів, оскільки платоспроможність будь-якого дебітора можна визначити лише наближено. За допомогою другого способу розрахунок резерву проводиться на підставі класифікації поточної дебіторської заборгованості за термінами її несплати та аналізу її фактичного непогашення за попередні звітні періоди [3].

Оцінка дебіторської заборгованості по термінах оплати являє собою процес складання списку боржників у відповідності з да-

тами оплати рахунку. Якщо покупець пропустив термін платежу, то існує імовірність того, що рахунок не буде оплачено. Чим більший термін прострочення, тим вища імовірність несплати рахунку. Ранжування рахунків дебіторської заборгованості по термінах оплати допомагає керівництву визначати кредитну політику і політику збору грошових засобів по дебіторській заборгованості, а також попереджує керівництво про можливі проблеми. Рахунки класифікують по групах: термін оплати не наступив; прострочення від 1 до 30 днів; прострочення від 31 до 60 днів; прострочення від 61 до 90 днів; більше 90 днів. Прогнозований відсоток сумнівних боргів кожної категорії перемножують на суму боргів у кожній категорії, щоб визначити прогнозоване сальдо резервів сумнівних боргів.

При комп'ютеризованому веденні бухгалтерського обліку ранжування дебіторської заборгованості по термінах оплати проводити легше і швидше. В даний момент на вітчизняному ринку систем автоматизації існує ряд комп'ютерних аудиторських програм. Але вони не враховують специфіку галузі і технологію конкретного виробництва і не мають стандартних загальноприйнятих рішень. Потрібна програма, яка б підтримувала розгорнутий аналітичний облік, мала б глибоку спеціалізацію, а також засоби об'єднання даних з різних АРМ для отримання зведених звітних форм. Ця програма має здійснювати: оперативну оцінку реального стану заборгованості на підставі даних, зареєстрованих різними службами в єдиній базі; структурування заборгованості по датах виникнення, термінах погашення, сумах, підрозділах, відповідальним розпорядниками, контрагентам та ін.; управлінську оцінку заборгованості; забезпечення взаємозаліків за допомогою перерозподілу заборгованості між контрагентами; управління боргами (сурогатами); побудову складних залікових ланцюгів; індивідуальне лімітування прийнятих заліків. Із відомих на сьогодні програм лише програма «Парус» частково задовольняє цим вимогам. По суті ця програма ґрунтується на основних принципах задачі Customer Relationship Management (CRM) — тобто, це установка на оптимальну дисципліну роботи з клієнтурою. CRM охоплює практично всю діяльність підприємства, яке має клієнтуру. Ця технологія підтримує збір, обробку і аналіз інформації для досягнення максимального прибутку з «перспективних» клієнтів, залучення нових і збереження лояльності існуючих клієнтів, зменшення витрат на роботу з ними. Застосування CRM-методик дозволяє підвищити ефективність маркетингу, збуту і сервісного обслуговування за рахунок ведення єдиної бази клієнтів.

Література

1. *Белозерцев В. С.* Проблеми пробудови процесу аналізу дебіторської заборгованості // Економіка: проблеми теорії та практики. — 2003. — Випуск 183. — С. 821—828.
2. П(с)БО 10 «Дебіторська заборгованість» // Затверджено наказ Міністерства Фінансів України від 31.12.99 р. № 318.
3. *Протопопенко Г. О.* Деякі невирішені питання обліку поточної дебіторської заборгованості // Вісник соціально-економічних досліджень. — 2003. — Випуск 17. — С. 251—255.
4. *Шківір В. Д., Загородній А. Г., Височан О. С.* Інформаційні системи і технології в обліку. — Л: Видавництво національного університету «Львівська політехніка», 2003. — 268 с.

А. А. Ахрамейко,

ГУВПО «Белорусско-Российский университет»

И. В. Хмельницкая,

Посольство Республики Беларусь в Соединенном
Королевстве Великобритании и Северной Ирландии

ОПТИМИЗАЦИЯ УЧЕТНОЙ ПОЛИТИКИ ОРГАНИЗАЦИИ НА ОСНОВЕ МОНИТОРИНГА УЧЕТНО-АНАЛИТИЧЕСКИХ ПРОЦЕДУР В СИСТЕМЕ 1С

Учетная политика является одним из основополагающих моментов функционирования организации, которые влияют на ее эффективность. Выбор метода начисления амортизации, системы оплаты труда, учета материалов, способа отгрузки и т.д. напрямую влияют на показатели результативности финансово — хозяйственной организации: величину налоговых отчислений и затрат, выпуска продукции, прибыли и рентабельности и др.

Множество существующих методик учета и аудита направленных на оптимизацию учетной политики. Не отрицая их полезности, а наоборот, предполагая возможность их совместного использования с прогрессивным инструментарием современных информационных технологий, целесообразно осуществлять мониторинг фактической и прогнозной учетной политики.

Используя междисциплинарный подход в сочетании совместно используемых методик и методологий бухгалтерского учета, аудита, экономического анализа, теории принятия решений, интеллектуального анализа данных для осуществления постоянного